

Прилог 2а

Број 942/11

На основу члана 5. став 7. Правилника о поступку утврђивања ~~неакадемског~~ понашања у изради писаних радова, Етичка комисија Електротехничког факултета ~~Београда~~ ^{Београда} једногласно је донела

ИЗВЕШТАЈ СА МИШЉЕЊЕМ

Етичка комисија Електротехничког факултета (у даљем тексту: Етичка комисија) је примила захтев др Јована Цветића, редовног професора, за утврђивање повреде *Кодекса професионалне етике Универзитета у Београду* (у даљем тексту: Кодекс), од стране др Ковиљке Станковић, доцента, заведен под бр. 942 од 5.7.2021. године (у даљем тексту: Захтев, Прилог А).

Анализа Захтева

У Захтеву проф. Цветић наводи да је повређено начело Кодекса из члана 22. став 1. и 2. – Плагирање, тврдећи да је у септембру 2019. године изашао из штампе уџбеник *Лабораторијске вежбе из физике* ISBN 978-86-7466-801-6, COBISS.SR-ID 279820812, аутора Ковиљке Станковић, доцента, за који постоји основана сумња да је плагијат дела уџбеника из 2004. године *Практикум лабораторијских вежби из физике* ISBN 86-906199-0-9, COBISS.SR-ID 11744036 аутора Драгана Станковића и Предрага Осмокровића.

Проф. Цветић указује на следеће елементе повреде Кодекса: „Прегледом текста утврђено је да је садржај уџбеника из 2019. године *Лабораторијске вежбе из физике* аутора Ковиљке Станковић (укључујући слике, таблице, формуле, фусноте и др.) преузет у скраћеном обиму (уз измене које су углавном последице скраћења текста да би се бројеви поглавља прилагодили скраћеном издању) из оригиналног уџбеника *Практикум лабораторијских вежби из физике*, аутора Драгана Станковића и Предрага Осмокровића из 2004. године.“

У Захтеву проф. Цветић наводи и „радње које је лице починило односно пропустило да предузме“, и то: (1) да је учињена повреда члан 22. став 1. Кодекса, јер *Практикум лабораторијских вежби из физике* није наведен у литератури уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике*, што значи да није наведено изворно ауторство, односно да је противзаконито присвојена туђа интелектуална творевина и да је научни резултат приказан као свој; (2) да је повређен члан 22. став 1. Кодекса Плагирање, јер је извршено дословно преузимање текста другог аутора, односно копирање из електронског или штампаног извора, у деловима или целисти, без навођења имена аутора и извора из којег је текст преузет, као и без јасног обележавања преузетог дела; (3) да је повређен члан 22. став 2. Кодекса „Плагирање“, јер су чланови академске заједнице у обавези да гарантују изворност научних радова које објављују, као и тачност у приказивању и навођењу информација о пореклу идеја и навода којима су се у раду користили. Проф. Цветић наводи и један пример поређења текстова из горе наведених уџбеника.

Етичка комисија је размотрила Захтев проф. Цветића и закључила да је Захтев потпуно и уредан, те је сагласно одредбама члана 5. став 1. *Правилника о поступку утврђивања неакадемског понашања у изради писаних радова*, уз допис звезден под бр. 942/2 од 12.7.2021. године (Прилог Б), доставила др Ковиљки Станковић предметни Захтев проф. Цветића, због писаног изјашњења о наводима из Захтева (у даљем тексту: Изјашњење).

Анализа Изјашњења

Др Ковиљка Станковић је доставила Етичкој комисији писано изјашњење (у даљем тексту: Изјашњење), заведено под бр. 942/3 од 27.7.2021. године (Прилог В).

У Изјашњењу др Ковиљка Станковић наводи примедбе на уредност захтева, примедбе на основаност сумње, разматра третман уџбеника као ауторског дела, наводи своје виђење неоснованости навода из захтева, затим дискутује и прилаже сагласност – дозволу коаутора, те на крају даје следеће изјашњење на наводе из захтева:

„Најпре истичем да чињенице које се односе на грешку по питању омапком изостављене референце у попису литературе у предметном уџбенику представљају извештавајућу заблуду и као такве не представљају радње научног испоштења или било које друге повреде етичких норми, што потврђују и текстови сагласности самих коаутора. Управо постојање наведених дозвола професора Станковића и Осмокровића представља морално покриће, које је заправо узрок мирне савести, која је и довела до омапке, односно случајног изостављања референце из 2004. године у предметном уџбенику.

У циљу мањег оптерећивања текста у наставку, на почетку наводим, хронолошким редом, све уџбенике који су се користили на Електротехничком факултету за извођење лабораторијских вежби из физике:

1. В. Вучић, „Основна мерења у физици“, велики број издања; последње коришћено 23. издање, Научна књига, 1997; Рецензенти: проф. др Федор Борели, проф. др Бошко Павловић; (у даљем тексту: уџбеник 1997),

2. Д. Станковић, П. Осмокровић, „Практикум лабораторијских вежбе из физике“, Завод за физику техничких факултета Универзитета у Београду, 2004, ISBN 86-906199-0-9; Рецензенти: проф. др. Јован Цветић, доц. др Александра Васић; (у даљем тексту: уџбеник 2004),

3. К. Станковић, Д. Станковић, П. Осмокровић, „Лабораторијске вежбе из физике“, Завод за физику техничких факултета Универзитета у Београду, 2014, ISBN 978-86-906199-7-9; Рецензенти: проф. др Божидар Станић, проф. др Предраг Маринковић, проф. др Јован Цветић; (у даљем тексту: уџбеник 2014),

4. К. Станковић, „Лабораторијске вежбе из физике“, Академска мисао, 2019, ISBN 978-86-7466-801-6; Рецензенти: проф. др Јасна Црњански, доц. др Марко Барјактаровић (у даљем тексту: уџбеник 2019).

Са ауторима рукописа „Практикум за лабораторијске вежбе из физике“ из 2004. године, проф. др Драганом Станковићем и проф. др Предрагом Осмокровићем сарађујем дужи низ година у научно-истаживачком и наставном процесу. Један од резултата ове сарадње је коауторски уџбеник „Лабораторијске вежбе из физике“ објављен 2014. године. У односу на уџбеник из 2004. године, уџбеник из 2014. прилагођен је плану и програму предмета по тадашњој акредитацији, при чему су уведена и поглавља која сам самостално припремила, са циљем да садржај уџбеника прати план и програм предмета Лабораторијске вежбе из физике који се изводи на студијском програму Електротехника и рачунарство.

Године 2019. јавила се потреба да се уџбеник из 2014. године преради из два разлога: 1) 2018. године извршена ревизија јединица SI система, која је ушла у примену 20. маја 2019. године, те је било неопходно прилагодити текст насталој промени у области мерења у физици и техници; 2) на основу праћења студентских коментара и сугестија у периоду 2014-2018, са обавезних студентских анкета, постојала је потреба да се студентима обезбеди лакше савладавање градива на предмету који носи 2 EСПB.

Како су и проф. Станковић и проф. Осмокровић у међувремену отишли у пензију, нису више били заинтересовани да учествују у изради новог уџбеника за студенте прве године из области лабораторијских вежби из физике. И поред мог инсистирања да нови

учбеник треба да буде коауторски, проф. Станковић и проф. Осмокровић су ми дали своју писану сагласност да користим текст учбеника из 2014. ради самосталног објављивања новог учбеника (Прилог 2 – Сагласност коаутора).

Поменути разлози за објављивање новог учбеника, као и захвалност коауторима претходног учбеника, наведени су у Предговору рукописа из 2019. године (Прилог 3 – Предговор 2019). У тексту Предговора наведено је и да је аутор користио све претходне учбенике који су били у употреби на Електротехничком факултету (други пасус, последња реченица).

У извештајима рецензена заведеним под бр. 1042/2 и 1042/3 од 12.9.2019. године наведено је да се учбеник у великој мери ослања на текст претходног учбеника (2014), а уз ове извештаје приложена је и сагласност коаутора учбеника из 2014. године (бр. 1042/4), приликом усвајања на 843. седници Наставно-научног већа.

Текст рукописа из 2019. године, као и претходни из 2014. године, припреман је тако да прати план и програм предмета Лабораторијске вежбе из физике који се изводи на студијском програму Електротехника и рачунарство, с обзиром на то да сам ангажована само на том студијском програму. Приликом прегледа рукописа, рецензенти су ми дали сугестију да се у рукопис уврсти и вежба „Мерење жичне даљине сочива из растојања предмета и лика“, тако да будући учбеник покрије и лабораторијски део наставе који се изводи у оквиру предмета Физика на студијском програму Софтверско инжењерство.

Како би нови учбеник био користан свим нашим студентима прве године, усвојила сам сугестију рецензена да се наведена вежба, која није постојала у учбенику из 2014. године, уврсти у рукопис, и при томе добила усмену сагласност проф. Станковића и проф. Осмокровића, аутора учбеника из 2004. године, а касније и писану изјаву о преносу ауторских права (Прилог 1). Припрема финалне верзије рукописа одвијала се у септембру 2019. године, а како је школска година почињала последње недеље септембра, ова додатна вежба је смештена на крај учбеника, као последња вежба у тексту. Због кратког преосталог времена до почетка школске године, направљен је пропуст, тако да најпогоднија референца за вежбу „Мерење жичне даљине сочива из растојања предмета и лика“ (учбеник из 2004. године) омашком није наведена у попису литературе, што сам и сама приметила након објављивања учбеника.

Међутим, у Предговору је наведено да је аутор користио све претходне учбенике који су били у употреби на Електротехничком факултету (Прилог 3 – Предговор 2019). Иако за ову вежбу није наведена најпогоднија референца у попису литературе, наведен је учбеник из 1997. који је претходио учбенику из 2004. Иначе, све лабораторијске вежбе које се данас изводе, направљене су пре више од 50 година, тако да су оригинални концепти за све вежбе постојали у учбеницима који су претходили учбенику из 2004. године (као што је учбеник из 1997.).

Поред свега наведеног, молим Етичку комисију да приликом разматрања навода из захтева узме у обзир следеће чињенице:

- учбеник из 2019. у великој мери се ослања на учбеник из 2014, који је наведен у попису литературе. Приликом припремања рукописа 2019. године, добила сам писмену сагласност проф. Станковића и проф. Осмокровића, са којима сам коауторски објавила учбеник 2014, те су самим чином потписивања сагласности, коаутори упознати са објављивањем новог учбеника. У том смислу, није постојала намера за противзаконитим присвајањем туђе интелектуалне творевине. Самостално објављивање учбеника 2019. године, са једне стране, резултат је потребе да сви студенти нашег Факултета (са оба студијска програма) имају литературу која је у складу са временом у коме студирају и која им помаже да лакше савладају градиво предвиђено планом и програмом, а са друге стране је резултат незаинтересованости пензионисаних професора да учествују у изради новог учбеника за студенте прве године, одн. њиховог подстицаја млађих колега да унапређују и развијају предмете које предају. Према томе, није постојала лична намера нарушавања

Кодекса професионалне етике. Ни друге врсте користи, као што је имовинска, овде нема, јер је учбеник, од дана објављивања, доступан у pdf формату на интернет страници Факултета свим нашим студентима. Поред наведеног, самостално објављивање учбеника 2019. године није ми био потребан услов за избор у више звање, јер из категорије учбеничке литературе имам референце из уже научне области Нуклеарна техника, које ме квалификују за унапређење.

- Вежба 7 „Мерење жичне даљине сочива из растојања предмета и лика“ (у учбенику 2019) која се наводи као пример поређења у тексту Захтева, уведена је приликом финализације рукописа, по предлогу рецензена, са намером да се текст прилагоди вежбама које се изводе и на студијском програму Софтверско инжењерство, а не само на студијском програму Електротехника и рачунарство, тако да сви студенти нашег факултета имају одговарајућу литературу. Поред тога, проф. Станковић и проф. Осмокровић су благовремено информисани о томе да ће наведена вежба бити садржана у новом учбенику, и дали ми своју усмену, а потом и писмену сагласност. Ненавођење реф. из 2004. године није урађено са намером да се преузму резултати других аутора без навођења у циљу присвајања туђе интелектуалне творевине, већ је дошло до пропуста због кратког временског рока до почетка школске 2019/20 године. Међутим, у Предговору је наведено да је аутор користио све претходне учбенике који су били у употреби на Електротехничком факултету (Прилог 2 – Предговор 2019). Иако за ову вежбу, у попису литературе, није наведена најпогоднија референца, наведен је учбеник из 1997. који је претходио учбенику из 2004. Пропуст који је учињен, и који сам и сама увидела након објављивања учбеника, лако би се могао отклонити у следећем издању учбеника, навођењем реф. из 2004. године за вежбу „Мерење жичне даљине сочива из растојања предмета и лика“.

- подносилац захтева, у тексту свог захтева, не наводи постојање учбеника из 2014. године, иако је био један од три рецензента тог рукописа. Такође, подносилац захтева је члан исте Катедре чији сам и ја члан, и ангажован је дужи низ година на предмету Физика 1, те је упознат са свим досадашњим учбеницима који су се користили за лабораторијски део наставе из физике. С обзиром на то да је предмет Захтева учбеник који је објављен пре две године, па ако је постојала сумња у вези са неакадемским понашањем, Захтев етичкој комисији је могао бити упућен раније.

Доказ: Рецензија проф. др Цветића из 2014. године (Прилог 4)

Међутим, захтев је поднет у тренутку покретања иницијативе за моје унапређење, те се, нажалост, може приметити да се, у овом случају, Кодекс професионалне етике користи као инструмент за једнострано лични обрачуна.

Етичка комисија је размотрила Изјашњење др Ковиљке Станковић, укључујући и све достављене прилоге, те утврдила и закључила следеће:

1. Етичка комисија остаје при ставу да је поднети захтев потпун и уредан и сматра да нема потребе тражити додатна појашњења од подносиоца захтева.
2. У вези са Изјавом о преносу ауторских права др Предрага Осмокровића, редовног професора у пензији и др Драгана Станковића, редовног професора у пензији, добијено је правно мишљење да морална права нису преносива и да припадају само творцу дела, односно аутору и не могу бити пренета на друго лице никаквим правним поступком, т.ј. носилац моралних ауторских права може бити само аутор.
3. У „Литератури“ предметног учбеника из 2019. године, наводи се и ставка под насловом *Лабораторијске вежбе из физике*, чији су аутори Ковиљка Станковић, Предраг Осмокровић и Драган Станковић, из 2014. године (издавача „Завод за физику техничких факултета Универзитета у Београду“). Један од рецензена, који

је предложио Наставно-научном већу ЕТФ-а прихватање и штампање овог уџбеника, био је проф. др Јован Цветић. Потребно је узети у разматрање и постојање овог уџбеника, који је објављен у временском интервалу између објављивања предметног уџбеника из 2004. године и наведеног плагијата, уџбеника из 2019. године.

4. У Предговору предметног уџбеника из 2019. године се наводи да је аутор (др Ковиљка Станковић) приликом припремања текста користила све претходне уџбенике за лабораторијске вежбе из физике који су били у употреби на Електротехничком факултету. Ову изјаву би требало узети у обзир код процене евентуалне намере сакривања везе предметног уџбеника из 2019. године са уџбеником из 2004. године.

Закључено је и да у складу са добијеним правним мишљењем (тачка 2 наведених закључака Етичке комисије), допис др Предрага Осмокровића, редовног професора у пензији, заведен под бр. 1188 од 8.9.2021. (Прилог Г), не може да има правно дејство на одлучивање по предметном Захтеву проф. Цветића.

Закључак Етичке комисије заведен под бр. 942/5 од 8.9.2021. године (Прилог Д), упућен је Наставно-научном већу Електротехничког факултета.

Стручна комисија

У складу са одредбом члана 5. став 2. Правилника о поступку утврђивања неакадемског понашања у изради писаних радова, Етичка комисија упутила је Наставно-научном већу захтев за именовање два члана Стручне комисије, заведен под бр. 942/6 од 8.9.2021. године (Прилог Д).

Наставно-научно веће Електротехничког факултета је на 866 седници, од 2.11.2021. године именovalo два члана Стручне комисије, и то: проф. Милана Тадића, редовног професора и др Пеђу Михаиловића, ванредног професора.

Национални савет за високо образовање је дана 20.12.2021. године дописом бр. 155/2021-06 обавестио Електротехнички факултет да се за члана Стручне комисије, по поднетом Захтеву, именује др Иштван Бикит, професор емеритус Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду.

Веће групаије техничко-технолошких наука Универзитета у Београду, дана 21.12.2021. године, доставило је Електротехничком факултету одлуку о именовању др Љилане Брајовић, ванредног професора Универзитета у Београду-Грађевинског факултета, за члана Стручне комисије, по поднетом Захтеву.

Именована Стручна комисија доставила је Образложено мишљење, заведено под бр. 176 од 11.2.2022. године (Прилог Ђ), где утврђује чињенично стање и даје мишљење да не постоји присвајање туђег научног резултата, пошто ни у једном од наведених уџбеника нема научних резултата.

Такође, Стручна комисија је утврдила да је лабораторијска вежба из оптике, која се наводи у Захтеву проф. др Јована Цветића, први пут описана на Универзитету у Београду у уџбенику Властимира Вучића *Основна мерења у физици*, а да је та књига наведена у списку литературе предметног уџбеника др Ковиљке Станковић.

Стручна комисија изјављује и да не може да пронађе корист коју би остварила др Ковиљка Станковић намерним изостављањем уџбеника *Практикум лабораторијских вежби из физике* из списка литературе.

Имајући у виду све наведено, Стручна комисија даје мишљење да нема индикација да је *Практикум лабораторијских вежби из физике* намерно изостављен из списка литературе са идејом прикривања постојања ове књиге.

Анализа Образложеног мишљења Стручне комисије

На састанку Етичке комисије одржаном дана, 18.2.2022. године, детаљно је размотрено Образложено мишљење Стручне комисије и закључено следеће:

1. Стручна комисија је указала на чињеницу да је спорна лабораторијска вежба из оптике први пут описана у уџбенику *Основна мерења у физици*, аутора Властимира Вучића, а да је тај уџбеник наведен у списку литературе *Лабораторијске вежбе из физике* аутора др Ковиљке Станковић.
2. Стручна комисија је указала и на чињеницу постојања уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике*, аутора Ковиљке Станковић, Драгана Станковића и Предрага Осмокровића из 2014. године, а која је наведена у списку литературе уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике*, аутора Ковиљке Станковић, из 2019. године.
3. Стручна комисија је исказала и мишљење да не постоје индикације да је *Практикум лабораторијских вежби из физике* намерно изостављен из списка литературе књиге *Лабораторијске вежбе из физике* др Ковиљке Станковић са идејом прикривања постојања ове књиге.
4. Узимајући у обзир Захтев проф. др Јована Цветића, Изјашњење др Ковиљке Станковић, а посебно узимајући у обзир Образложено мишљење Стручне комисије од 11.2.2022. године, Етичка комисија је закључила да нема доказа на основу којих би се са сигурношћу могло утврдити да је учуњена повреда члана 22. Кодекса.
5. У складу са Образложеним мишљењем Стручне комисије, неопходно је да др Ковиљка Станковић *Практикум лабораторијских вежби из физике* уврсти у списак литературе евентуалних нових издања уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике*.

На основу свега изнетог, Етичка комисија је донела следећи

ЗАКЉУЧАК

Етичка комисија је, узимајући у обзир Захтев проф. др Јована Цветића, Изјашњење др Ковиљке Станковић и Образложено мишљење Стручне комисије, а посебно чињенице о постојању уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике*, аутора Ковиљке Станковић, Драгана Станковића и Предрага Осмокровића из 2014. године, као и уџбеника *Основна мерења у физици*, аутора Властимира Вучића из 1997. године, при чему су оба уџбеника наведена у списку литературе предметног уџбеника *Лабораторијске вежбе из физике* из 2019. године, закључила да није дошло до повреде члана 22. Кодекса.

Прилози А, Б, В, Г, Д и Ђ су саставни део овог Извештаја са мишљењем.

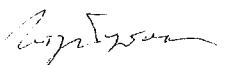
Исход гласања: Етичка комисија је једногласно донела овај Извештај са мишљењем.

Овај Извештај са мишљењем потписују председник и чланови Етичке комисије.

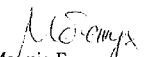
Овај Извештај са мишљењем проследити декану на даље поступање.

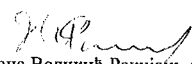
У Београду,
21.2.2022. године

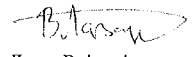
Чланови Етичке комисије

др Игор Тартаља, ванредни професор,
председник Етичке комисије

др Томислав Рајић, доцент

Марија Бежул, асистент

Биљана Великић-Ракићаш, дипл. правник

Лазар Вујичић, студент